

Чему библиографија у оскудно време?

Жарко Војновић
Народна библиотека Србије
stevlovi@gmail.com
ORCID 0009-0009-7611-2694

Никад није било лакше састављати библиографије. Машина све сама ради, наше је само да правилно поставимо упит, сачекамо минут, и ето наше библиографије на екрану, само се треба потписати. Такви сирови аутоматски исписи данас су нова нормалност, па их сматрају за библиографију чак и они који су позвани да је вреднују. Лични удео оваквог библиографа често је сведен на нулу, од библиографске анализе нема ни спомена, резултат је заснован углавном на туђем труду, и са некадашњим библиографским радом нема превише везе. Пошаст овим омогућене хиперпродукције до великих је размера девалвирала библиографију, чак и као вештину. Библиографија у електронском окружењу, без којег библиотекарство више не постоји ни као струка ни као пракса, постала је само нуспроизвод каталогизације, и то врло згодан за стицање бодова.

Национална библиографија, као врхунац библиографског рада, не успева у оваквим околностима задржати не само свој углед, него чак ни смисао који се некада подразумевао. Текућа библиографија такође изгледа као један од окрајака каталогизаторског рада, па стога ни ретроспективна библиографија као да се више не може изборити са деградацијом у виду ограничавања могућностима и потребама националног каталога. Наши национални библиографски послови без остатка су код нас везани за библиотекарство као стручни контекст и за библиотеке као радионице. То им онемогућава да своје темеље поставе на научним начелима – јер библиотеке нису научне установе и не могу се бавити таквим радом – па се зато све зауставља на питању технологије и баратања разним алатима, иако по својој суштини и ради испуњења својих циљева национална библиографија, на првом месту ретроспективна, мора бити у зони блиског додира са светом науке. Уместо да се, као дисциплина која захтева институтски рад, повери националној библиографској агенцији у чијем би се окриљу развијала и национална библиологија, она је затворена у оквиру библиотечке делатности, препуштена искључиво библиотекаrimа, који по сили природе, као пре свега практичари, нису кадри развијати библиографску теорију, без чега нема ни стабилног и научно одговорног националног библиографског рада. У библиотекама је каталог, због задовољавања потреба тренутка и потпуне доминације начела прагматичности, дат апсолутни приоритет, па није необично што су се одавно јавили гласови који ретроспективну библиографију проглашавају непотребном, „јер све има у бази“. Овај приступ, који себе сматра савременим, модерним, означава

крај историје, конач сваког стваралаштва, бесциљно урањање у свет безличних података и одустајање од сопственог идентитета.

Ретроспективна библиографија је ствар националне заједнице. Она је суштински везана за њену самосвест, јер статистичким и дескриптивним методом показује квантитативни и квалитативни културни развој од самих писаних почетака до данашњег доба. На тај начин се у форми хронолошки или предметно устројеног низа пластично осликава њен интелектуални и духовни портрет. Као извор и уточиште свих осталих типова библиографије, ретроспективна национална библиографија представља основу научних истраживања свих врста заснованих на историографском приступу. Уз то, она јасније него многе научне дисциплине може показати границе ширења и есенцију историјског постојања једног народа, и неочекивано јасно осликати оно што се с њим збива. Традиционалне заједнице трпе под ударом глобалних идеолошких кретања, а уједно се у судару с њима изграђују. Уколико оне имају не само перспективу опстанка него и напредовања, имаће је и национална библиографија, без обзира на облике у којима ће књига као медиј опстајати. То значи и да ће национални библиографи поново морати преузети велику одговорност, али се уједно ваља изборити за одговарајуће услове у којима ће моћи стварати дело засновано на научној истини о нама.